

■ Ἀπὸ τὸ Ὁρθόδοξο Ἀγιολόγιο τῆς Ἀνατολῆς

Ἡ Ἁγία παμμακάριστος Βασίλισσα Εἰρήνη,
Κτητόρισσα τῆς Μονῆς Παντοκράτορος,
ἡ διὰ τοῦ Ἀγγελικοῦ Σχήματος μετονομασθεῖσα
Ξένη Μοναχή*
 † 13η Αὐγούστου

Ἡ Ἁγία Εἰρήνη ἦταν θυγάτηρ τοῦ Βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, Λαντισλάς. Ἐκ νεότητος διακρινόταν ὄχι μόνο γιὰ τὸ σωματικὸ κάλλος της, ἀλλὰ πρωτίστως γιὰ τὶς ἀρετὲς της: τὴν ταπεινοφροσύνη της, τὴν πραότητά της, τὴν προσήνειά της, τὴν ἀοργησία της, τὴν ἀγάπη της γιὰ τοὺς πτωχοὺς, τὶς χῆρες καὶ τὰ ὄρφανά.

Στάλθηκε στὴν Κωνσταντινούπολι σὲ ἡλικία δεκαοκτῶ ἐτῶν καὶ ἐπελέγη ὡς σύζυγος τοῦ Ἰωάννου Β΄ Κομνηνοῦ (1105), υἱοῦ τοῦ Ἀλεξίου Α΄, στὸν ὁποῖο καὶ χάρισε ὀκτῶ παιδιά. Ὅταν ἐγίνε Αὐτοκράτειρα διῆγε στὸ παλάτι βίο νηστείας καὶ προσευχῆς, ἔχουσα διαρκῶς στὰ χεῖλη τοὺς στίχους τῶν Ψαλμῶν, οἱ ὁποῖοι μᾶς διδάσκουν τὴν ματαιότητα τῆς φθαρτῆς αὐτῆς ζωῆς: «Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματι μου ἐν τῷ καταβῆναί με εἰς διαφθοράν;» (Ψαλμ. κθ' 10).

Ἄντὶ νὰ ἐπιδίδεται σὲ ἐπιδείξεις ἰσχύος, εἶχε ὡς βασικὸ της μέλημα νὰ συντρέχη στοὺς δεινοπαθοῦντας καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἴδρυσι Μοναστηριῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων. Ἀνήγειρε συγκεκριμένα τὸ μεγαλοπρεπὲς Μοναστήρι τοῦ Χριστοῦ Παντοκράτορος, ἀνατολικά τοῦ Ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, χάρις στὸν ἄνθρωπο τῆς ἐμπιστοσύνης της, ἀρχιτέκτονα Νικηφόρο. Τὸ ἴδρυμα αὐτὸ περιελάμβανε μία Μονὴ ὀγδόντα Μοναχῶν, τὸ Καθολικὸ ἀφιερωμένο στὸν Κύριο Παντοκράτορα, ἓνα δεῦτερο Ναὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὁ ὁποῖος ἐμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς νεκρικὸ παρεκκλήσιο τῆς

αυτοκρατορικής οικογένειας, ένα τρίτο Ναό της Παναγίας Ἐλεούσης, ὅπου ἐπιτρέπονταν νὰ εἰσελθοῦν γυναῖκες, τὸν Ξενώνα (νοσοκομεῖο) γιὰ πενήντα ἀσθενεῖς, τὸν ὁποῖο ἐξυπηρετοῦσε πολυπληθὲς προσωπικὸ ἀπὸ λαϊκούς, τὸ Γηροκομεῖο, τὸ ὁποῖο εἶχε τὴν δυνατὴτητα νὰ φιλοξενήσῃ εἴκοσι τέσσερα ἄτομα, ἐξωτερικὰ ἰατρεία γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως καὶ σὲ κάποια ἀπόστασι ἓνα λεπροκομεῖο¹.

Τοὺς Ναοὺς κοσμοῦσαν περίτεχνα χρυσὰ μωσαϊκὰ καὶ σπάνια μάρμαρα, ἐνῶ τιμῶνταν ἐκεῖ λείψανα ἁγίων². Γιὰ νὰ ὀλοκληρωθοῦν τὰ πολυέξοδα ἔργα καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ συντήρησις αὐτῆς τῆς πολιτείας τῆς ἀγάπης, ἡ εὐσεβῆς Εἰρήνη ἔλαβε μίᾳ ἡμέρᾳ τὸν σύζυγό της ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ὀδήγησε στὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς. Ἔπεσε μὲ τὸ πρόσωπο στὴν γῆ λέγουσα: «Ἀέξου τοῦτον τὸν Ναόν, ὁ ὁποῖος ἐκτίσθη γιὰ σὲ ἀπὸ τὸν Θεόν». Δὲν σηκώθηκε παρὰ μόνον ἀφοῦ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα τὴν διαβεβαίωσι, ὅτι θα φρόντιζε νὰ χορηγηθῇ στὸ ἴδρυμα ὅ,τι ἦταν ἀναγκαῖο γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ἐνδοξότερη Μονὴ τῆς Βασιλευούσης. Ὁ Ἰωάννης Β΄ προίκισε λοιπὸν τὸ Μοναστήρι αὐτὸ μὲ μεγάλες ἰδιοκτησίες σὲ διάφορες περιοχὲς καὶ μὲ ἕξι μετόχια στὰ ἀσιατικὰ προάστια τῆς πρωτευούσης.

Τὰ ἔργα δὲν εἶχαν ὀλοκληρωθῇ ἀκόμη ὅταν ἡ εὐσεβῆς Βασίλισσα καὶ Κτιτόρισσα ἀπῆλθε πρὸς τὶς οὐράνιες Μονὲς τοῦ Χριστοῦ Παντοκράτορος, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ ἅγιο μοναχικὸ Σχῆμα μὲ τὸ ὄνομα Ξένη (1134). Τὸ σῶμά της κατατέθηκε στὸ νεκρικὸ παρεκκλήσιο τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, ὅπου ἐνταφιάσθηκε ἀργότερα ὁ Αὐτοκράτωρ καθὼς καὶ ἄλλα σημαίνοντα πρόσωπα.

1. Στὴν Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, ἡ πλειονότητα τῶν νοσοκομείων καὶ εὐαγῶν ἰδρυμάτων ἦταν στὴν εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἐξαρτάτο ἀπὸ τὰ Μοναστήρια. Τὸ *Τυπικόν*, τὸ ὁποῖο συντάχθηκε στὸ ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννη Β΄ γιὰ τὴν Μονὴ Παντοκράτορος, καὶ ρυθμίζει ἐπίσης τὴν λειτουργία τῶν τριῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων, παραμένει ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον βασικὰ τεκμήρια γιὰ τὴν γνώσι αὐτῆς τῆς πλευρᾶς τῆς βυζαντινῆς κοινωνίας (ἕκδοσι καὶ μετάφρασι P. Gautier, Institut français d' Etudes Byzantines, Paris 1974). Ἡ Μονὴ Παντοκράτορος θὰ παραμείνῃ σὲ λειτουργία μέχρι τὴν Ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἱ τρεῖς παράλληλοι ναοὶ της μαρτυροῦν ἀκόμη καὶ σήμερα τὴν λαμπρότητά της παρὰ τὶς μετατροπὲς ποὺ ἐπέφεραν οἱ Τούρκοι.

2. Τὸ 1149, ὁ Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ Κομνηνὸς φρόντισε νὰ μεταφερθῇ ἐκεῖ ἡ εἰκόνα ἢ κατατεθειμένη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

+

Τῷ δὲ ἐν Τριάδι Παναγίῳ Θεῷ, τῷ ἐνδοξαζομένῳ ἐν τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ, προσκύνησις καὶ εὐχαριστία, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν!